

Mediació familiar

Teresa Bibiloni Rotger

Psicòloga i mediatora familiar

Direcció General de Menors i Família

En realitat la mediació no és una novetat, té una història molt llarga en moltes civilitzacions i cultures diferents. En l'antiga Xina, en el segle V a. C., Confuci instava les persones a usar-la en lloc d'anar al tribunal. Alguns antropòlegs han descrit la tradició en molts llocs de l'Àfrica de convocar una assemblea en la qual es demana la intervenció dels ancians de la tribu per resoldre una disputa entre individus, famílies o pobles. Hi ha molts d'exemples de comunitats a Europa i Amèrica del Nord que en el passat ja usaven la mediació. Els deures d'un cap indi xeienne incloïen la seva actuació com a pacificador per solucionar baralles. Era el mitjà preferit pels antics quàquers per resoldre disputes matrimonials i comercials. Hi ha referències d'una llarga tradició conciliatòria en les comunitats hebrees (Comitè Jueu de Conciliació, 1920). En molts municipis

d'Espanya encara avui existeix la figura del jutge de pau, personatge que durant el segle passat va tenir un important paper conciliador i pacificador. En la societat balear encara avui existeix l'anomenat "home bo", són els jutjats de pau ubicats als ajuntaments dels pobles que no tenen jutjats de primera instància i instrucció. Treballen en assumptes de Registre Civil, fan judicis civils per reclamacions menors, alguns judicis de faltes d'escassa rellevància, i noces civils.

Hi ha nombrosos articles que revisen amb intensitat les circumstàncies que envolten la família, i que concorren cap a l'aparició de la mediació com una nova forma de resoldre conflictes. Revisant superficialment, la família espanyola ha experimentat en els darrers anys (des de la segona meitat del segle XX) unes transformacions psicosocioeconòmiques impor-

---

tants, que han donat origen a canvis en les seves motivacions, actituds, comportaments, modes de vida i costums. Els fenòmens socials que han influït en aquests canvis:

D'una banda, el desenvolupament industrial promou, entre altres aspectes:

- Una urbanització creixent que va provocar un augment en les ofertes de treball.
- L'oportunitat que la dona s'incorporarà al món laboral, i al seu torn, una liberalització d'aquesta en molts aspectes i sobretot en el d'"igualtat en el poder adquisitiu".
- L'emigració de treballadors del camp a la ciutat, fet que provoca el pas de la convivència amb la família extensa a la convivència de la família nuclear, entre altres aspectes.

D'altra banda, els mitjans de comunicació proporcionen a les famílies espanyoles la possibilitat d'observar les distintes formes de viure d'altres països que tant contrasten amb el model imperant durant molts anys a Espanya. Tot això, entre d'altres molts aspectes, desemboca en l'augment del nombre de separacions de fet, l'augment en l'edat del matrimoni o l'edat de cohabitació i en l'edat de concepció del primer fill, i es nota una disminució de la natalitat important, que avui s'està recuperant a causa de circumstàncies allunyades del tema.

Tots els canvis socials, i davant les noves realitats de les famílies, donen pas a les reformes del dret de família. Són nombroses les lleis aprovades els darrers anys que l'afecten, com ara les lleis que reformen el dret de família com a conseqüència directa del contingut de la Constitució espanyola (Llei 11/1981, la coneguda i famosa Llei 30/1981 del divorci a Espanya), Llei 21/1987, en la qual es regula l'adopció; la Llei orgànica 1/1996, de protecció

jurídica del menor; la Llei 13/2005, per la qual es modifica el Codi civil en matèria de dret a contreure matrimoni; la Llei 15/2005, de 8 de juliol, per la qual es modifica el Codi civil, i la Llei d'enjudiciament civil en matèria de separació i divorci; la Llei 42/2003, de 21 de novembre, en matèria de relacions familiars dels nets amb els avis. I des de la R(98)1 Recomanació sobre mediació als estats membres del Consell d'Europa, proliferen lleis autonòmiques de mediació familiar: Llei 1/2001, de 15 de març, de mediació familiar de Catalunya; Llei 7/2001, de 26 de novembre, de la Generalitat, reguladora de la mediació familiar en l'àmbit de la Comunitat Valenciana, i la Llei 18/2006 de 22 de novembre, de mediació familiar de les Illes Balears. El projecte de decret del Consell de Govern d'aquesta llei de mediació familiar es va publicar en el BOIB el 31 de maig de 2007, i actualment està en procés d'aprovació definitiva i amb la ferma voluntat de l'actual Govern de les Illes Balears d'apropar als ciutadans una mediació familiar, en primer lloc, de qualitat en la formació dels professionals mediadors i, en segon lloc, una mediació familiar amb preus públics, adaptats a totes les economies familiars.

Així, i en constant canvi i adaptació, la família es troba immersa en múltiples conflictes que li proporcionen la possibilitat d'evolució. Els professionals dels camps jurídics, psicològics i socials que treballen amb les famílies, des de les seves respectives disciplines, que els ajuden a resoldre aquests conflictes es troben amb alts nivells emocionals que dificulten els possibles acords entre ambdues parts. D'aquí sorgeixen les diferents formes de resoldre extrajudicialment els conflictes (ADR) (*alternative dispute resolution*), com l'arbitratge, la conciliació i la mediació mateixa.

A les Balears s'obren els primers programes públics de mediació familiar a partir de l'any 1996, concretament a Eivissa durant

l'estiu de 1996, inicia l'activitat el Servei de Mediació Familiar gestionat per l'INTRESS, premiat per l'Àrea Social i Cultural de "Sa Nostra", actualment gestionat des del Consell Insular d'Eivissa, i, l'octubre de 1997, l'Associació de Mediació Familiar a les Illes Balears inicia l'activitat mediatora a l'illa de Mallorca, totalment gratuït i subvencionat pel Govern de les Illes Balears. Actualment aquest programa es du a terme des de les dependències de la Direcció General de Menors i Família, Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració del Govern de les Illes Balears, i s'aténen, des de 1994, una mitjana anual de 60 famílies.

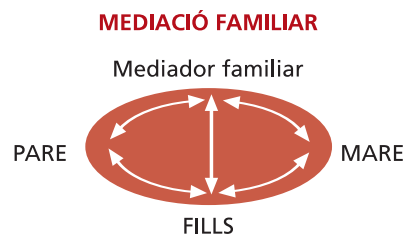
Malgrat que la mediació familiar, pròpiament dita, va ser un dels primers àmbits d'aplicació de les tècniques que avui dia coneixem, no va ser el primer, atès que als EUA es va assajar inicialment aquesta metodologia en la resolució de conflictes entre obrers i patrons al començament del segle passat.

Els diferents àmbits d'aplicació, que han anat evolucionant i aplicant-se de cada vegada amb més freqüència, podrien ser: **mediació comunitària**, que tracta els conflictes generats per la convivència en el marc de la comunitat (entre individus o grups que pertanyen a un mateix barri o ciutat); **mediació escolar**, que tracta els conflictes que es produeixen en els centres educatius; **mediació Laboral**, conflictes entre empresaris i treballadors, que tindria la seva expressió màxima en la "negociació col·lectiva", que és la forma d'equilibrar les relacions laborals mitjançant un procés de diàleg i apropament entre les parts, amb la finalitat d'arribar a acords...; mediació en la jurisdicció penal, entre víctima i agressor; **mediació i reparació en l'àmbit de la justícia juvenil i la víctima**; **mediació en conflictes internacionals**, i la **mediació familiar**, en la qual participen diversos membres d'una

família, biològica o no, o adoptiva, en la qual inclouríem la **mediació intergeneracional**, entre pares i fills a càrrec seu, en les quals participen, d'una banda, els pares, i, de l'altra, els fills, per resoldre, per exemple, conflicte de convivència entre l'adolescent i els seus pares, un conflicte d'herències, o conflictes relacionats amb l'empresa familiar, i també la **mediació intrageneracional**, en la qual participen membres d'una mateixa generació, com per exemple resoldre conflicte d'herències o conflicte sobre estades dels pares ancians, en la qual intervenen solament els germans adults.

Tanmateix, el context enquè la mediació s'inicia amb més intensitat a Espanya, al començament dels anys noranta (T. Bernal, Madrid. A. Coy, Sevilla), és en les ruptures definitives de parella, o el que és el mateix, situacions de separació/divorci. En aquest context és un procés estructurat, en el qual s'ajuden els involucrats en una ruptura de parella. Els cònjuges, casats o no, amb fills a càrrec seu, en vies de separació o ja separat sol·liciten voluntàriament l'ajuda confidencial d'un tercer, imparcial i qualificat, com a facilitador de la comunicació, de manera que puguin, per si mateixos, comunicar-se millor i arribar a acords equitatius i mútuament acceptables respecte a algun o tots els temes relacionats amb la separació. Sempre en interès dels menors. Així, encara que ells se separin com a parella, organitzaran les seves responsabilitats com a pares.

L'esquema seria el següent:

Les premisses bàsiques per dur a terme un procés de mediació familiar, més rellevants i compartides per tots els mediadors professionals i, amb major o menor èmfasi des de tots els models-paradigmes, són les següents:

- **Participació voluntària.** Els participants tenen la possibilitat de retirar-se en qualsevol moment i el mediador també pot posar fi al procés mediador si deixa de ser adequada la mediació o observa que no se'n poden esperar progressos.
- **Neutralitat i imparcialitat del mediador.** Encara que la intervenció d'un tercer influeix forçosament no solament en la manera en la qual les parts negocien sinó també en el contingut de les negociacions, els mediadors no han de ser partidaris de cap de les parts, no han de tenir interès personal en el resultat del procés, i han de prestar igual atenció a tots els participants, manejant el procés d'una manera equilibrada i equitativa. Els mediadors que creuen que saben millor que els pares el que és bo per als seus fills o que aconsellen les parts sobre quin és el millor resultat econòmic estan sobrepasant els límits del rol del mediador. Continuant amb aquest fil, si un mediador té coneixement previ o una relació professional o social anterior amb qualsevol de les parts o amb les dues, no ha d'acceptar la mediació, i se n'ha de cridar un altre, fins i tot encara que les parts no plantegin cap objecció contra el primer. La intervenció anterior com a psicòleg, advocat, etc., compromet seriosament la imparcialitat que es requereix del mediador, que no ha de poder utilitzar coneixements o impressions precedents.
- **La "família" continua existint,** ja que, encara que la parella se separi com a tal, hi ha uns pares i els seus fills.
- Tots els membres d'una família tenen **necessitats** i en el cas dels fills, les mateixes, o diferents, i necessiten els dos pares.
- **Les decisions** preses pels pares o els membres adults d'una família respecte a la manera d'organitzar-la, una vegada separats, en el cas de separacions/divorcis, valen més (són més reals) que les preses per una tercera persona (jutge, advocat, etc.).
- Una vegada que han **acordat un tema**, és recomanable iniciar-ne la pràctica, i tenir així l'oportunitat de modificar-lo abans d'arribar a l'acord final.
- **Els fills** o persones incapacitades han de ser **escoltats** però no han de ser ells els que prenguin les decisions pel que fa als acords, sinó els adults.
- Hi ha **solucions mútuament acceptables** per ambdues parts, i aquestes són les més desitjables per als fills i tots els membres de la família.
- **La confidencialitat** del mediador implica que aquest es compromet, tant oralment com per escrit, a no revelar informació a cap altra persona o institució sense tenir el consentiment per escrit de tots els participants, excepte quan la llei o el seu codi deontològic imposin l'obligació de revelar el secret. La confidencialitat, per tant, no és absoluta.
- La mediació enfoca les qüestions des de la **perspectiva present i futura**, sovint sense entrar en la història de la parella. Encara que alguns casos, i per exemple, en els models narratius de Sara Cobb, alguna informació sobre el passat pot ser interessant quan sigui directament rellevant per a les decisions actuals i els plans de futur. S'ha de diferenciar de la litigació, que tendeix a centrar-se en els greuges i les ofenses del passat.

- Els **mediadors han de ser competents** i qualificats en la matèria en la qual fan la mediació. Si el mediador no té la formació i els coneixements requerits, ha de passar els cas a un col·lega que sí compleixi els requisits.

Des del meu punt de vista, molts mediadors familiars s'han format segons un model particular de mediació i, encara que s'acosten a d'altres, potser no estan familiaritzats amb altres orientacions teòriques amb les quals podem nodrir la nostra experiència professional quotidiana i utilitzar estratègies d'un o un altre segons les necessitats de cada família. Actualment els més destacats són:

- Model de Harvard (Fisher i Ury, 1981, 1991. Haynes, 1984, 1995)
- Model de mediació transformadora (Bush i Folger)
- Mediació familiar terapèutica (Irving i Benjamín, 1995)
- Model ecosistèmic de mediació (Berubé 2002, Parkinson 2002)
- Model narratiu de Sara Cobb, 1994

Model de Harvard o mediació orientada per l'acord'

Una de les característiques principals és la concentració en els "interessos" i no en les "posicions". Una posició és una explicació del resultat preferit per cada una de les parts. Un interès és una necessitat subjacent, una meta que s'ha de satisfer. Per exemple, una parella que discuteix per la quantitat de diners que cada un té dret a percebre seria una posició, però com a pares poden tenir l'interès comú d'oferir estabilitat econòmica als seus fills, i així evitar un canvi de col·legi, si fos possible.

D'aquest model de Harvard poden destacar-se el senzill procés de quatre etapes i els aspectes següents:

1. Definició dels temes: els participants expliquen les seves posicions i els seus sentiments, que s'espera que més endavant deixin de banda. Els mediadors separen les persones del problema: això implica dirigir el procés, de forma que l'activitat d'aquelles es dirigeixi a atacar el problema que els afecta, en lloc d'atacar-se mútuament.
2. Indagació i recollida d'informació que comparteixen els participants.
3. Exploració d'opcions: centrar-se en els aspectes del missatge més relacionats amb els interessos de les parts que amb les seves posicions, considerant les necessitats, preocupacions i conseqüències.
4. Assolir l'acord: negociar un resultat mútuament acceptable. Els conceptes de MAAN (millor alternativa a un acord negociat) i PAAN (pitjor alternativa a un acord negociat) s'usen com a referències amb les quals es pot confrontar una proposta d'acord.

Segons Lisa Parkinson (2005), el procés funciona molt bé quan els participants:

- Tenen interessos o motivació mútus per resoldre problemes.
- Són capaços de pensar racionalment.
- Tenen una idea suficientment clara sobre els problemes que han de solucionar.
- Són capaços d'explicar i sostenir les seves posicions.
- Poden negociar.
- Són capaços de reconèixer un resultat equitatiu o acceptable.

Tot això no és possible per a moltes persones i sobretot en matèria de separació o divorci.

¹ Fisher i Ury, *Obtenga el sí*, Ediciones Gestión 2000, 1996.

Hem de tenir en compte, segons Lisa Parkinson, que aquest model dirigit a l'acord no es va dissenyar per a les famílies, sinó que s'ha pres de la mediació civil i comercial. Si no es reconeixen –continua– suficientment els sentiments i no es dedica un temps a les relacions familiars, poden assolir-se acords sense que les persones/parts hagin arribat a decisions i pactes que tinguin en compte les necessitats de tots els membres de la família, per exemple, les dels fills i les seves pròpies. Ara bé, des del meu punt de vista, una vegada treballats aquests aspectes emocionals, poden utilitzar-se conceptes de MAAN i PAAN com a referències amb les quals es poden treballar els aspectes econòmics de la família o el calendari d'estades dels fills amb un o altre progenitor.

Model de mediació transformadora (Bush i Folger)²

El model desenvolupat per Bush i Folger té dues premisses bàsiques. La primera és que la mediació tingui el potencial de generar efectes transformadors molt beneficiosos per a les parts i la societat. La segona premissa és que la mediació pugui generar aquests efectes solament i en la mesura que el mediador disposi d'una actitud mental i d'uns mètodes per a la pràctica que condueixin a la realització de dues metes clau: l'*empowerment* o revalorització i la *recognition* o reconeixement. La revalorització implica incrementar la capacitat de les persones per prendre decisions per si mateixes, i el reconeixement implica ser més sensibles a les seves necessitats recíproques.

Els mediadors transformadors ajuden a adquirir una comprensió mútua perquè puguin entendre les necessitats de l'altre amb més empatia que abans, aspectes que en alguns casos serà imprescindible treballar per la

manca de, per exemple, reconeixement de l'altre com a pare, bon pare o mare dels fills comuns. O treballar l'autovaloració i capacitat de prendre decisions per si mateixos.

Bush i Folger (1996) resumeixen, segons L. Parkinson, en deu característiques la mediació transformadora:

1. Revalorització i reconeixement com a objectius principals.
2. El resultat final és responsabilitat i la pròpia opció dels participants.
3. Sota la premissa d'"ells en saben més", el mediador es nega conscientment a valorar les opinions i els acords dels participants.
4. Els mediadors tenen una visió optimista de les aptituds i actituds dels participants, fins i tot en els moments en què es mostren poc compassives, dèbils o manipuladores.
5. Animar, permetre i donar resposta a l'expressió de les emocions i les circumstàncies que els motivaren per promoure l'enteneniment i compartir les perspectives.
6. És preferible que el mediador conservi un saludable estat d'incertesa en lloc d'elaborar i confirmar hipòtesis, ja que així s'explora aquesta incertesa, tant dels participants com del mediador mateix, i es continua preguntant, de manera que aconsegueix moments positius de fluïdesa i ambivalència.
7. Les situacions que es produeixen en la sala de mediació són molt importants per als transformadors, se centren en el present, redueixen la velocitat de la discussió i dediquen el temps necessari a l'aclariment i el reconeixement.
8. Quan es revisa el passat es poden valorar les eleccions que es feren, les opcions que llavors hi havia disponibles i els punts d'inflexió importants. Tot això pot conduir a la reconsideració del present i projectar-se cap al futur.

Parkinson, L., *Mediación Familiar*. Ed. Gedisa, 2005.

2 Barush Bush i Folger, *La promesa de mediació*, Granica, 1996.

9. Després d'un avenç, conceben les situacions, que sorgeixen dins la sala de mediació, que allunyen els participants de l'acord com una oportunitat per a l'aprenentatge de la negociació. Reben bé aquests cicles com a part del natural flux i reflux del procés de mediació.
10. Valoren cada pas amb gran sentiment d'èxit, per minúscul que sigui, que contribueixi a donar força personal (revalorització i reconeixement).

Segons Lisa Parkinson, Folger i Bush no aclareixen suficientment si l'objectiu principal és transformar les persones o la seva relació, o les percepcions del seu conflicte. Intentar modificar les persones queda fora de les funcions del mediador i és potencialment perillós. Les persones, normalment, van a mediació perquè se'ls ajudi a arribar a acords (model de Harvard), i si no volen ser transformats i no volen canviar la seva opinió sobre l'altre, hi tenen tot el dret. Per contra, i tenint en compte que la mediació té efectes terapèutics sense ser una teràpia, si es produeix un canvi en la percepció de l'altre per pròpia voluntat sense que el mediador la forci, el paper del mediador és autènticament facilitador.

La contribució de Folger i Bush és posar èmfasi en els aspectes empàtics, idealistes i humans de la mediació, a diferència del model de Harvard, dirigit a l'acord, que pot ser més lògic, fred i limitat per tractar les relacions interpersonals.

Mediació familiar terapèutica (Irving i Benjamín, 1995)

Aquest model reconeix, segons L. Parkinson, que hi ha parelles que són incapaces o que encara no estan preparades per treballar plegades en mediació. És possible captar-ne

algunes per usar la mediació oferint-los una ajuda preliminar d'aquestes en reunions separades, en lloc de rebutjar-los com a "no aptes per la mediació".

El model d'Irving i Benjamín consta de quatre fases:

1. Avaluació
2. Premediació
3. Negociació
4. Seguiment

La funció de la fase d'avaluació o presa de contacte és comprovar si les dues parts entenen la mediació i estan disposades a participar-hi, si hi ha la possibilitat de canvi d'actitud cap al fet que els dos puguin mantenir discussions cara a cara i si la situació és apropiada per a la mediació. Si els dos hi volen participar però emocionalment no poden encara enfrontar-se a sessions conjuntes, se'ls poden oferir sessions individuals addicionals. Irving i Benjamín descobriren en els seus estudis de seguiment –i la meua pròpia experiència m'ho confirma–, que l'avaluació curosa, juntament amb l'ús optatiu de sessions individuals van reduir les possibilitats de l'ús inadequat i prematur de la mediació. Algunes parelles començaren amb sessions separades i després pogueren passar a les negociacions conjuntes, amb resultats satisfactoris.

Model ecosistèmic de mediació (Berubé, 2002; Parkinson, 2002)³

Aquest model se centra en l'ajuda als membres de la família per manejar els canvis i la comunicació entre ells per prendre decisions per al futur durant un període crític de transició i reajustament. S'entén que cada membre de la família és important, els infants i els altres

3 Parkinson, L., *Mediación Familiar*. Ed. Gedisa, 2005.

Parkinson, L., *Techniques de la médiation familiale*, l'Institut Suisse de Droit Comparé, Zúrich, 1992.

Berubé, L. i Lambert, *La Médiation Familiale- étape par étape*, CCH, 2000.

---

membres de la família, tals com els padrins o noves parelles s'inclouen en la mediació, indirectament, o si és possible, també directament. El mediador manté millor l'equidistància quan considera les necessitats de tota la família com un tot, que si se centra solament en els adults o en les parts que mostren el conflicte, per exemple, en la parella parental.

Els principis rectors dels models ecosistèmics que compartesc es refereixen al següent:

- Els membres de la família, principalment els pares, poden necessitar ajuda per negociar canvis en tots els àmbits de les seves vides, incloent-hi la necessitat d'arribar a acords en relació amb els infants, l'habitatge i la situació econòmica.
- La mediació ocorre dins marcs culturals, socials i jurídics: els mediadors necessiten coneixements interdisciplinaris i comprensió d'aquests marcs interconnectats.
- Els membres de la família aparentment menys importants, ancians o padrins, menors incapacitats, nova parella, etc., són persones amb drets propis, inclòs el dret de mantenir les relacions familiars.
- Els infants són persones, no possessions, amb drets propis, fins i tot el dret a mantenir relacions familiars que els aportin suport i formació.
- Una parella separada/divorciada encara pot ser una família: continua havent-hi uns pares i els seus fills i les necessitats dels seus membres s'interrelacionen i poden necessitar ajuda per comunicar-se sobre els seus problemes.
- Els infants i adolescents no comprenen, moltes vegades, els canvis que es produeixen al seu voltant i repercuteixen en les seves vides, per això, si els dos pares estan d'acord que seria apropiat fer-ho, poden ser involucrats directament en la mediació.

- Cada família és única: la seva cultura, necessitats particulars, circumstàncies i relacions són variables i això pot dur a un resultat dissenyat individualment per la família, en lloc de per a la família: resultat que, generalment, difereix del que s'obtidria en una sentència judicial.

Pren elements de les teories del conflicte i de la negociació, com també dels sistemes familiars i del vincle, i considera com a factors rellevants els culturals, els socials i els jurídics. Si les negociacions en la mediació ignoren els aspectes jurídics o la influència de membres familiars importants que estan fora de la mediació, poden accentuar-se els desequilibris de poder, o per exemple, els infants poden trobar la forma de blocar els acords dels pares que els facin profundament infel·ços. És, per tant, un sistema de decisió participativa en el qual els membres de la família, principalment els adults o els pares, volen obtenir acords en assumptes que tenen implicacions i conseqüències psicològiques, socials, econòmiques i jurídiques en altres membres de la família. Això duu a acords concrets, com el model de mediació orientat a l'acord, i pot incorporar elements que millorin les relacions i la comunicació. Ajunta coneixements interdisciplinaris i la comprensió i gestió dels conflictes.

En un altre nivell, aquest model ecosistèmic fa connexions entre processos privats de la família, i els ajuda a resoldre els problemes actuals en les seves relacions, i aspectes pràctics, per exemple, d'organització d'estades amb cada progenitor, o l'organització econòmica, etc. Aquest és l'enfocament més complet i interdisciplinari que facilita acords sobre assumptes que ni advocats ni terapeutes podrien abordar sols. "Una solució jurídica que ignora les necessitats psicològiques i emocionals del client és tan inadequada com una solució psicològica en entrar en

---

conflicte amb les necessitats jurídiques del client" (Steimberg, 1980).

Model narratiu de Sara Cobb (1994)⁴

Aquest model, amb aspectes comuns al model ecosistèmic, es fonamenta en la comunicació circular i la causalitat circular, en un procés en el qual es conviden les parts a contar la seva història amb l'objectiu d'implicar les parts ben igual, i d'ajudar-les a comprendre de la història de l'altre.

La comunicació circular entesa com un tot en el qual hi ha dues o més persones i el missatge que es transmet. Inclou elements verbals (digitals), que tenen a veure amb el contingut, i els elements analògics (paraverbals: elements corporals, gestuals...), que tenen a veure amb les relacions. Els elements analògics són, generalment, considerats metacomunicatius, és a dir, que qualifiquen el contingut.

La causalitat circular fa referència al fet que no hi ha una causa única que produeixi un determinat resultat, sinó que hi ha una causalitat que permanentment es retroalimenta.

Aquest model s'ha nodrit de les investigacions i les tècniques d'altres àrees de les ciències socials. **Comparteix amb:**

- La teoria de la comunicació (Bateson, Watzlawick, etc.):
  - La comunicació analògica.
  - Els aspectes pragmàtics de la comunicació;
  - La noció de context, com a element fonamental tant des del seu aspecte espacial com l'històric.

- La teràpia familiar sistèmica:
  - El concepte que el problema és la solució intentada, i que ha fracassat.
  - Les tècniques, per exemple, la reformulació, connotació positiva, preguntes circulars, etc.
- La teoria de l'observador (Foerster, Maturana):
  - La importància de l'observador com a element participant d'allò que observa.
  - La necessitat de posicionar-se davant d'"una realitat entre parèntesis".
- El construccionisme social (Gergen).
- La teoria postmoderna del significat.

El seu mètode:

- Permetre que es manifestin les diferències i augmentin fins a un punt determinat, perquè sorgeixi un cert caos davant les posicions rígides dels participants, així es flexibilitza el sistema, es dona la possibilitat que apareguin "estructures dissipatives", que impliquen la possibilitat que sorgeixin alternatives que possiblement no haurien pogut ni tan sols ser previstes, i a partir d'aquestes es pot assolir un ordre nou.
- Legitimar les persones: construir per a cada un un lloc legítim dins la situació.
- Construir una història alternativa que permeti veure el problema a totes les parts des d'un altre angle.
- Crear contextos.

La seva meta:

- Fomentar la reflexió.
- Sí canviar el significat.
- Transformar la història que duen a la sessió.
- Assolir un acord.

---

4 Cobb, S. "Anarrative perspectiva on Mediation", a: Folger J. i Jones, T. (eds.) *News Directions in Mediation-Communication Reserch and Perspectives*, Londres, Sage Publications, 1994.

Per entendre més el model, veure: *Marinés Suares, Mediación. Conducción de disputas, comunicación y técnicas*, Barcelona, Paidós, 1996, i *Marinés Suares, Mediando en sistemas familiares*, Barcelona, Paidós, 2003.

Aquest model està interessat en les relacions i en l'acord.

En tots els models abans esmentats se segueixen uns **critèris bàsics** que ajuden a decidir si la mediació familiar és apta davant el conflicte que planteja la parella. Quan una o les dues parts (parets, fills, germans, etc.) s'apropen a la mediació, abans de prosseguir, s'ha de comprovar si aquesta serà apropiada i, per tant, amb alta probabilitat d'èxit, o per contra, serà inapropiada, com en els casos següents:

- En el cas de separació o divorci de la parella, que cap dels dos tingui la decisió presa de separar-se, o un dels dos sí i l'altre no consenti a acudir a MF. I en altres tipus de mediacions familiars, ídem, que ambdues o una de les parts no vulgui acudir a mediació, i, pels motius que siguin, prefereixen advocats, romandre en el conflicte, la venjança, etc.
- Certes categories de violència de gènere o violència domèstica en els quals el desequilibri de poder entre les parts podria afectar el procés consensual, la seguretat de la víctima i la presa de decisions entre la víctima i el maltractador que es pretén en tot procés de mediació. Hi ha un gran debat sobre el tema, ja que algunes víctimes cerquen la mediació com una oportunitat per parlar amb el seu maltractador. Se'ls hauria de concedir l'oportunitat de considerar si hi volen prendre part, i el mediador s'ha de plantejar qüestions fonamentals de tipus ètic, professional i pràctic en la detecció dels diferents tipus i nivells de maltractament, valorar freqüència, riscos etc., en definitiva valorar en quines circumstàncies la mediació podria ser segura i apropiada, i sobretot acceptada i acceptable per a ambdues parts.
- Malaltia o incapacitat mental actives

que incapaciten per prendre acords o complir-los, en cas d'haver-los pres.

- Abús d'alcohol o drogues, que interfeixen en l'aptitud per prendre decisions racionals.
- Els mediadors també poden detectar les situacions en què els menors estiguin en risc, maltractaments, abusos, etc. Les conseqüències per als fills de romandre amb un progenitor del qual han sofert o presenciats maltractaments o abusos sexuals pot ser profundament perjudicial.

També, segons el model teòric que s'adapti millor a cada professional-mediador, se seguirà més o menys una **estructura o procés metodològic** més o menys explícit. A continuació apareixen uns passos o etapes del procés de mediació amb el qual jo personalment treball i he anat canviant a mesura que vaig adquirint experiència, i que pot ser explicat als participants amb l'objectiu de dotar-los d'una estructura de treball que els ajudi a reduir les ansietats i a la vegada actuï de contenció de les emocions. Aquestes etapes no necessàriament han de seguir aquest ordre, sinó que s'han d'adaptar al propi ritme dels usuaris, i això es traduirà en més o menys sessions de treball, tant conjuntes com individuals. Aquí serà el mediador qui decidirà com fer-ho:

1a etapa: establir l'estructura del procés i confiança amb els usuaris

Objectius:

- Verificar que la mediació és adequada per a aquest cas. Obtenir el consentiment conscient dels clients per participar-hi. Implicar els participants aconseguint credibilitat, confiança, empatia.
- Explorar el model de comunicació de les parts.

- Elaborar la primera hipòtesi de treball i el primer enfocament amb el qual intervenir.

Actuacions:

- Presentacions, acollida càlida i respectuosa davant la informació que donen els usuaris.
- Reconeixement de l'esforç per acudir a mediació.
- Explicar el rol del mediador.
- Explicar als clients el procés, les regles i els objectius de la mediació.
- Firma del contracte de mediació, com a forma d'acceptar i entendre els termes, regles i condicions en les quals té lloc la mediació.

2a etapa: recerca i recollida d'informació

- Definir i aclarir els temes que es vol abordar.
- Evidenciar els punts en comú i els divergents.
- Escoltar la història de cadascú.
- Determinar i gestionar la naturalesa dels conflictes tàcits i els expressats obertament.

3a etapa: explorar les necessitats i creació d'opcions i alternatives

- Animar els participants perquè presentin les opcions que coneixen i desitgen.
- Se'ls anima perquè estableixin prioritats.
- Proposar als cònjuges solucions noves i creatives més satisfactòries que les precedents. Utilitzar tècniques de pluja d'idees per presentar solucions que els participants no han tingut en compte.

Suggereix un període de prova quan un participant no creu que la solució presentada funcioni.

- Gestionar la naturalesa de les emocions.

4a etapa: negociació i decisió

L'objectiu d'aquesta fase és el canvi definitiu en la naturalesa del conflicte, de manera que els participants puguin decidir sobre els temes acordats en la primera fase.

El mediador ha de poder identificar:

- Els comportaments destructius i repetitius que perjudiquen la negociació.
- Els beneficis possibles per a ambdues parts i sobretot per als fills.

El mediador ha de recordar que els conflictes a vegades són complexos i que els punts de litigi, els estils personals, la balança del poder, les metes perseguides, les estratègies i tàctiques utilitzades pels participants tenen la seva influència. D'aquí la importància de crear una atmosfera de cooperació i de col·laboració. També pot ser important, una vegada ja treballat, mantenir el nivell emocional en el grau més baix, ja que freqüentment pot ser un obstacle per a la negociació.

5a etapa: aclariment i redacció del projecte d'acords

Encara que no necessàriament, es pot redactar un projecte d'acords. La responsabilitat d'aquesta redacció és del mediador, que al llarg de les sessions ha pres anotacions dels punts en els quals estan d'acord i els ha organitzat per reflectir adequadament les decisions preses pels participants.

Abans de la redacció del projecte, les parts han estat convidades a consultar amb altres experts, com un comptable, si la seva situació financera és molt complexa, o amb un taxador per determinar el valor de ca seva en el mercat, o amb un terapeuta per als infants, i més específicament, al seu advocat sobretot en referència al seu contracte de matrimoni i la repartició de béns.

És important que en aquesta fase es mantingui una entrevista amb els fills, per explicar els decisions dels seus pares, que les incumbeixin els i tinguin l'oportunitat de ser escoltats.

Els cònjuges traslladen el projecte d'acords al seu advocat. Finalment podran presentar-lo a les instàncies judicials a través dels seus advocats.

Uns darrers apunts sobre el **rol del mediador**, si bé, com han quedat descrits abans, existeixen diferents enfocaments de mediació entre els quals cada mediador escull el model amb el qual se sent més còmode o treballi millor. Hi ha una clara tendència que els professionals que tenen una formació jurídica de procedència triïn enfocaments orientats a l'acord, i els professionals psicòlegs i treballadors socials se senten més còmodes amb models transformadors o ecosistèmics, això no significa que hagin de tenir un rol com a advocat o psicòleg, ja que tots tenen en comú l'acceptació dels "principis fonamentals de la mediació", "criteris bàsics per a realçar el procés", etc. El rol bàsic del mediador és el de facilitador, catalitzador, gestor, intèrpret, director d'orquestra, malabarista, etc., de la comunicació entre les parts en conflicte des de l'enfocament que hagi triat, però ha d'actuar de conformitat amb les regles que al·ludeixen a l'exercici de la professió de mediador.

Un altre dels aspectes en els quals sembla que hi ha unanimitat és en la multiprofessionalitat en la intervenció en mediació. Una vegada rebuda la formació específica com a tal, i des de l'enfocament que hagi triat o s'hagi format cada mediador, s'aplaudeix i es potencia que els equips de mediació puguin enriquir-se i beneficiar-se si provenen de distintes disciplines sense oblidar que tots exerceixen com a mediadors igualment.

D'altra banda, segons T. Bernal⁵, la labor del mediador ve determinada pel model de mediació elegit, però sobretot, el bon mediador es caracteritza per dos tipus d'aspectes: els personals, entre els quals destaquen l'originalitat, actitud conciliadora, autocontrol, sentit de l'humor i espontaneïtat i la connexió interpersonal; i els professionals, en el doble vessant, formatiu i ètic, el mediador s'ha de formar en dret de família, tècniques de negociació, solució de problemes, maneig del conflicte, relacions interpersonals, habilitats de comunicació, a més de tenir formació específica en mediació. Des del vessant ètic, el mediador s'ha d'assegurar que les parts entenen què és la mediació, les regles que la regeixen, i que vulguin participar en el procés. De la mateixa manera que és responsabilitat del mediador mantenir l'equilibri de poder entre les parts, que aquestes es responsabilitzin de les seves decisions i recuperin el poder sobre les seves vides, el mediador no ha d'influir en les seves decisions, s'ha d'assegurar de la voluntarietat de les parts en la participació en el procés, i evidentment, ha de mantenir la confidencialitat respecte de la informació obtinguda durant el procediment i la imparcialitat-neutralitat en les seves intervencions o opinions.

---

5 T. Bernal Samper, *La mediación. Una solución a los conflictos de ruptura de pareja*, Colex, 1998.